

Reforma Společné zemědělské politiky v plném proudu

S blížícím se koncem evropského programového období 2007–2013 se zintenzivňují přípravy na období nové. Diskuse nad podobou Společné zemědělské politiky (SZP) začala v loňském roce a vyústila v legislativní návrhy, které Evropská komise (EK) zveřejnila 12. října tohoto roku. SZP je finanční nástroj s mimořádným významem co do objemu financí i šíře vlivu. Není tedy překvapením, že příprava na nové období je provázena náročnými diskusemi a obecnou shodu nad pravidly nebude snadné najít. Přinášíme vám přehled nejzásadnějších návrhů reformy a postojů ČR i nevládních organizací.

Prvním krokem EK v revizi SZP bylo uspořádání veřejné debaty v roce 2010. Veřejnost jejím prostřednictvím jasně vyjádřila, co od zemědělství a SZP očekává. Podle obyvatel EU by nová SZP měla přispět k ochraně životního prostředí a biodiverzity, chránit krajinu, zachovávat lokální ekonomiku, zachovávat a vytvářet pracovní místa a odpovídat na výzvy související se změnou klimatu. SZP by měla také odměňovat zemědělce za poskytování veřejných statků a služeb. Klíčové jsou pro Evropany zdravé a bezpečné potraviny za transparentní a přijatelné ceny. SZP by měla vést k zajištění udržitelného využívání půdy, zachování venkova a krajiny.

Na podzim roku 2010 uveřejnila EK první návrhy tří možných scénářů nové SZP a letos v říjnu představila první legislativní návrhy. Návrh Komise zachovává základní rozdělení SZP do dvou pilířů. První pilíř zahrnuje přímé platby a tržní opatření a druhý pilíř rozvoj venkova. V režimu přímých plateb navrhuje EK postupné snižování rozdílů mezi úrovněmi plateb v jednotlivých členských státech. Tento návrh je jistým zklamáním pro nové členské země EU. K vyrovnání by totiž mělo dojít až po roce 2019. Návrh zavádí pravidla pro „zastopování“ plateb podle velikosti podniků se započítáním nákladů na zaměstnané země-

dělce, maximální výše by měla být 300 000 eur. Prostředky ze snižování plateb ale zůstanou v členském státě a budou převedeny do programu rozvoje venkova na financování inovací a investic.

Dle legislativního návrhu bude nadále pobírání přímých plateb podmíněno dodržováním standardů Cross Compliance. Úplnou novinkou je tzv. „ozelenění“. To znamená, že by se **30 % prostředků z přímých plateb mělo vyplácet na jednoduchá opatření na podporu životního prostředí** a opatření související se změnou klimatu. Mezi plánovanými opatřeními by mělo být **zachování stálých pastvin, diverzifikace plodin na orné půdě (pěstování alespoň tří druhů) a vyčlenění minimálně 7 % výměry zemědělské půdy pro ekologické účely**. Mělo by se jednat například o okraje polí, meze, stromy a jiné krajinné prvky, zalesněné plochy nebo ochranná pásma. Protože je prokázán dlouhodobý pozitivní vliv ekologického hospodaření na životní prostředí, nebude se podmínka „ozelenění“ týkat ekologických zemědělců.

Návrh také přináší definici „**aktivní zemědělec**“. Cílem je vyloučit z plateb subjekty, které fakticky nevykonávají skutečnou zemědělskou činnost. To budou ty, jejichž přímé platby v rámci SZP představují méně než 5 % celkových příjmů ze všech činností

nezemědělské povahy. Posílena by měla být **podpora mladých zemědělců a malých hospodářství**. Například základní platba pro mladé zemědělce by měla být zvýšena o 25 % po prvních pět let fungování podniku. Státy budou mít možnost poskytnout omezený podíl národního finančního rámce na tzv. platby na produkci.

Přibližně jedna třetina hospodářství žádajících o finanční prostředky z rozpočtu SZP má **rozlohu do 3 ha**, i když představují pouze 3 % veškeré zemědělské plochy v EU-27. Komise navrhuje pro tuto skupinu **speciální režim** pro malé zemědělce. Ten, kdo se do programu přihlásí, by měl dostávat bez ohledu na velikost podniku **roční platbu** stanovenou členským státem od 500 do 1000 eur. Malí zemědělci by navíc neměli být podrobeni kontrolám podmíněnosti (Cross Compliance). Tento režim by měl podle EK vést ke zjednodušení pro zemědělce i správní orgány.

Rozvoj venkova zůstává ve svých základních principech stejný. Nicméně by měl být v programovém období 2014–2020 s ostatními fondy EU začleněn do Společného strategického rámce. Nařízení také stanovuje šest společných priorit pro rozvoj venkova na úrovni EU navazujících na cíle strategie Evropa 2020 a ruší stávající systém os. Agroenvironmentální opatření mají mít i nadále hlavní roli v ochraně a zlepšování životního prostředí, v péči o krajinu, ochraně přírodních zdrojů, půdy a genetické diverzity a podpoře udržitelného rozvoje venkova. Pro podporu ekologického zemědělství (EZ) je nově navrhován samostatný program. Dopusud byly podpory pro EZ součástí agroenvironmentálních opatření. →

➤ I nadále jsou podporovány platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními. V rámci druhého pilíře by měl také vzniknout nový nástroj pro zvládání rizik.

Základní principy SZP zůstávají zachovány a je patrná snaha pokračovat v reformách směrem k udržitelnějšímu zemědělství. Je ale otázkou, zda tyto reformy evropské zemědělství tímto směrem posunou dostatečně. Na EK se snesla ostrá kritika také v tom smyslu, že návrhy jdou spíše proti původnímu slibu politiku zjednodušit a snížit byrokracii. Výtky se často týkají i plánovaného „ozeleňení“. Některé země ho vítají (např. Francie nebo Německo), ale obávají se zvýšení byrokracie. Velká Británie naopak prohlašuje, že EK mohla jít ve svých návrzích dál, a že „ozeleňení“ bude mít malý vliv na udržitelnost zemědělství². Oficiální stanovisko ČR k legislativním návrhům SZP zatím není připravené. Rezervovaný postoj k „ozeleňování“ je však patrný již z Rámcové pozice ČR³ i posledních tiskových zpráv Ministerstva zemědělství. Místo třicetiprocentního podílu na „ozeleňování“ chce ČR navrhnout 10 % a dobrovolnou povahu opatření. Ministr zemědělství Petr Bendl na říjnovém zasedání ministrů zemědělství členských zemí EU zdůraznil, že „*reforma SZP bude úspěšná pouze tehdy, pokud zásadně přispěje k posílení konkurenceschopnosti českých a potažmo evropských zemědělců a když omezí*

nadměrnou byrokracií.“ ČR bude nadále proti zavedení zastropování přímých plateb, protože by znamenalo zavádění další byrokracie a negativně ovlivnilo české zemědělství.

Výhrady k návrhům SZP mají i české ekologické nevládní organizace⁴, které se zejména obávají rozšíření monokultur a dalšího ohrožení evropské krajiny. „*Bude nutné jasně určit, jaké plochy bude možné zahrnout mezi místa vymezená ochraně přírody a jaký způsob jejich využívání bude přijatelný,*“ upozorňují v souvislosti s „ozeleňením“ nevládní organizace. Podle ekologických organizací řada opatření nepřispívá ke zlepšení naklá-

dání se zvířaty ve velkochovech či zemědělskou půdou. Některá opatření, jako jsou např. platby na produkci, prý mohou evropskou krajinu dokonce ohrozit.

Absenci progresivních návrhů, vedoucích k naplnění očekávání evropské společnosti, vytýká Komisi také IFOAM EU Group⁵. Podle něj chybí jednoznačná podpora ekologického zemědělství napříč opatřeními, přestože Evropský účetní

dvůr nedávno potvrdil, že ekologické zemědělství je úspěšným agro-environmentálním opatřením, jehož přínos je dobře zdokumentován.

Návrh reformy odstartoval další debaty na úrovni členských států v Radě a v Evropském parlamentu. Legislativní rámec SZP se bude formovat až do roku 2013. Evropská společnost jasně vyjádřila, že od zemědělské politiky očekává zajištění zdravých potravin a čisté životní prostředí. Pokud se tyto požadavky do podoby nové SZP nepromítnou, bude jen těžko obhajitelná výše prostředků, kterými EU zemědělství podporuje. Legislativní podoba SZP sice ještě projde změnami, ale na nastavení opatření na národní úrovni se současně pracuje také. Delší dobu např. probíhá intenzivní práce na návrzích managementů v rámci nových agroenvironmentálních opatření od roku 2014. Těm se budeme v dalších číslech Zpravodaje věnovat podrobněji.

**Pro Bioinstitut zpracovala
Míla Kettnerová**

VYSVĚTLIVKY:

1 Sdělení Evropské komise MEMO/11/685 z 12. října 2011

2 <http://www.euractiv.com/cap/europes-farm-reform-rocky-start-news-508298>

3 Rámcová pozice ČR: *Budoucí podoba Společně zemědělské politiky*

4 Společná tisková zpráva, Praha 19.10.2011 – Česká společnost ornitologická, Daphne, Zelený kruh, Compassion in World Farming, Společnost pro zvířata, Glopolis, Hnutí DUHA

5 Tisková zpráva IFOAM EU Group „CAP reform – proposals lack ambition to mainstream sustainability“ z 12.10.2011 <http://www.ifoam-eu.org>

BIOINSTITUT

SLUŇÁKOV 2012

Bioinstitut, o.p.s. Vás srdečně zve
na tradiční dvou denní seminář
tentokrát zaměřený na

**šlechtění polních plodin,
pěstování osiv
s ohledem na biodiverzitu
v ekologickém zemědělství**

za účasti předních odborníků

12. - 13. ledna 2012
Ekologické centrum Sluňákov
Horka nad Moravou